

The Annals of the American Academy of Political and Social Science,
January 1982

Analele Academiei americane de științe sociale și politice, publicație bilunară a prestigioasei academii americane înființată în 1889 la Philadelphia, dedică numărul său din ianuarie 1982* problemei rolului guvernului în orientarea politicii și activității economice în țările capitaliste. De fapt, cele 11 articole care constituie numărul revistei sînt comunicări prezentate la un simpozion pe această temă organizat de Universitatea Wisconsin în martie 1981.

Subliniind oportunitatea abordării acestei teme într-o perioadă cînd economiile tuturor țărilor capitaliste dezvoltate sînt confruntate cu probleme serioase de inflație, șomaj, rate scăzute ale creșterii economice și ale productivității muncii, editorul publicației prof. J. Rogers Hollings-Worth, arată în Prefață că studiile prezentate încearcă să aducă o contribuție novatoare la literatura convențională dedicată studiului economiilor capitaliste. Mai multe articole pornesc de la premisa că teoria economică tradițională trece printr-o perioadă de criză, datorită faptului că majoritatea economiștilor modelează funcționarea economiilor naționale exclusiv cu ajutorul variabilelor economice fără să țină seama de elementele socio-structurale și politico-instituționale ale societății. Leon Sindberg în studiul său intitulat *Problemele aplicării teoriei economice la activitatea economică* argumentează convingător că instituțiile politice ale unei societăți joacă un rol important în funcționarea economiei naționale respective determinînd nivelul inflației și șomajului, quantumul investițiilor și productivitatea muncii. În același sens, J. Rogers Hollings-Worth în articolul său *Premise politico-structurale ale realizărilor economice* arată că rezultatele activității economice într-o societate capitalistă dezvoltată depind de structurile sociale și politice ale societății respective. Autorul analizează felul cum gradul diferit de organizare a clasei muncitoare în Marea Britanie, Franța, Suedia și SUA a determinat, în perioada 1950-1975, nivele diferite ale productivității muncii și ale egalității în distribuirea veniturilor. Concluzia sa, bazată pe rezultatele analizei comparative, este că o țară ca Suedia în care clasa muncitoare este puternică și bine organizată în

sindicate, în mod probabil, va elabora o politică economică capabilă să rezolve mai bine problemele economice ale anilor 1980, pe cînd economia SUA caracterizată printr-un grad redus de organizare a clasei muncitoare va produce și mai multă inegalitate în distribuția veniturilor și rate mai scăzute ale productivității muncii. David Cameron reia ideea relației între politica economică și instituțiile politice și demonstrează că performanțele economice ale unui stat sînt influențate de felul în care este distribuită puterea politică în societatea respectivă. Concluzia la care ajunge autorul, în urma analizei acestei relații în 19 țări capitaliste dezvoltate, este că în țările în care grupurile politice de stînga sînt puternice, economia va înregistra nivele mai reduse ale inflației și ale șomajului, ca și ale creșterii economice. Într-un alt studiu intitulat *Soluții politice ale schimbării economice și sociale*, autorul Donald Hancock își concentrează atenția asupra deosebirilor în performanțele economice a două țări, Suedia și R. F. Germania, determinate de politicile economice promovate de diverse partide politice în perioada postbelică. Două studii prin excelență teoretice intitulat *Mecanismele de coordonare și creștere economică și Decentralizarea și creșterea economică* se ocupă de căi posibile de sporire a ratei creșterii economice în țările capitaliste dezvoltate prin manevrarea structurilor instituționale și politice ale societăților respective.

Un articol aparte este cel semnat de James A. Caporaso care se ocupă de rolul statului în dezvoltarea economică a țărilor în curs de dezvoltare. Autorul argumentează necesitatea unei intervenții masive a statului, în detrimentul inițiativei private, în economia acestor țări, atît în fazele de început ale industrializării cit și în etapele ulterioare ale dezvoltării industriale.

Trei articole intitulate *Dispozițiile guvernamentale și impactul lor asupra economiei, Impozitele și politica economică în țările capitaliste, Politica construcțiilor de locuințe în Franța și economia mixtă* analizează diferite căi de implicare a statului în desfășurarea activității economice în țările capitaliste dezvoltate ca și consecințele economice ale acestui fapt. Ultimul articol, semnat de John Woolley, se referă la politica fiscală a Statelor Unite

* Government and Economic Performance.

ca instrument de redresare a economiei acestei țări, face o analiză a promotorilor politici — monetariști — ca grup social și a șanselor lor de a impune politica „monetară” în actuala administrație americană.

Articolele prezentate, de o înaltă ținută intelectuală, dispun de un bogat aparat științific și sint precedate, fiecare, de cite un scurt rezumat.

Revista are o rubrică permanentă de prezentare de cărți noi repartizate pe următoarele 6 subdiviziuni: „Politică și relații internaționale”, „Africa, Asia și America Latină”, „Europa”, „Statele Unite”, „Sociologie” și „Teorie economică”. De asemenea, fiecare număr are un index de persoane și de subiecte.

Gabriela Monafu

Annals of the Institute of Social Science, Tokio, 1982

În țările în care agricultura familială deține o pondere mare în producția agricolă, modul de moștenire a proprietății reprezintă o problemă economică, socială și juridică prioritară. Prevenirea fărâmițării exploatărilor și asigurarea unor dimensiuni de producție optime constituie în aceste țări unele dintre cele mai importante aspecte ale politicilor agricole naționale. De mai mulți ani, aceste probleme au format obiectul a numeroase studii, mai ales în țările din Europa de Vest. Începând din anul 1951, și specialiștii japonezi au întreprins o serie de studii naționale în acest domeniu. Desfășurarea studiilor lor le-a pus în evidență necesitatea realizării unor analize comparative internaționale. În acest scop au fost alese două țări vest-europene: Franța și R. F. Germania. În concepția cercetătorilor japonezi, această alegere este justificată din mai multe motive: în ambele țări agricultura familială deține un loc important; Sistemul legal de transmitere a proprietății agricole în Japonia a fost influențat într-o mare măsură de politicile agricole din cele două țări; elaborarea unor acțiuni practice privind legislația moștenirii agricole în Japonia poate fi orientată și în viitor de experiența celor două țări europene.

Rezultatele preliminare ale cercetărilor comparative internaționale realizate de specialiștii japonezi în anii 1978—1980 în cadrul proiectului „Studiu comparativ asupra moștenirii proprietății agricole în Japonia și Europa din punct de vedere al sociologiei juridice” sint prezentate într-un raport interimar publicat în Analele Institutului de Științe Sociale din Tokio*.

Până în 1947 modul de transmitere a moștenirii în agricultura japoneză nu afecta exploatarea agricolă întrucît Codul Civil japonez, compilat după codurile civile franceze și germane, stabila drept moștenitor unic pe fiul cel mai mare. Codul Civil din 1947,

bazindu-se pe principiul constituțional al egalității în drepturi, a stabilit sistemul copartajului egalitar a proprietății agricole. Acest sistem a introdus pentru prima oară în istoria Japoniei o serie de dificultăți cu care agricultorii din Franța și Germania se confruntaseră deja de mai mulți ani. Cercetările întreprinse în anii 1951, 1962 și 1968 au arătat că noul sistem de moștenire nu afec-tează în mod serios existența exploatării întrucît aceasta continua să fie preluată, conform tradiției, de către un singur moștenitor. Cercetările din 1968 au pus însă în evidență faptul că în jurul marilor orașe, datorită creșterii rapide a prețurilor terenurilor, s-au înmulțit cererile de partaj egalitar între moștenitori. Acest fenomen s-a extins în ultimul deceniu în întreaga Japonie, ceea ce a făcut ca problema moștenirii în agricultură să devină gravă. În vederea soluționării acestei situații, specialiștii japonezi au considerat util să studieze experiența Franței și a R. F. Germania în agricultura cărora se practică un sistem similar de moștenire egalitară.

Studiile comparative întreprinse în Japonia, Franța și R. F. Germania au utilizat aceeași indicatori economici, sociali și juridici: căile de transmitere a moștenirii agricole (în special problema conducerii întreprinderii), perioada de transmitere a moștenirii, exigențele profesionale, de vîrstă, de sex, de statut civil pretinse moștenitorilor, condițiile de care beneficiază persoanele care cedează exploatarea (asigurări de bătrînețe, pensii, indemnizații), schimbările care au loc în modul de organizare a exploatării odată cu transmiterea moștenirii.

În Franța transmiterea moștenirii comportă mai multe aspecte: instalarea noului șef de exploatare, retragerea vechiului șef de exploatare și reglementarea succesiunii. Forma legală de transfer este donația-partaj în timpul vieții tatălui, fiind asigurată egalitatea drepturilor moștenitorilor. Părinții care părăsesc exploatarea primesc, pentru tot restul vieții lor, indemnizații în speță sau, în anumite cazuri, în produse. În mod frecvent, unul dintre moștenitori preia exploatarea

* „Research on Succession to agricultural assets in Europe” (interim report) in *Annals of the Institute of Social Science*, The Institute of Social Science, University of Tokio, Special Issue, 1982.

compensind monetar pe ceilalți moștenitori. Aceasta este situația mai ales în departamentele în care prețul pământului este mai scăzut și în cazul exploatărilor mici. În departamentele în care prețul pământului este ridicat (Côte d'Or) și în cazul exploatărilor mari se operează divizarea exploatării datorită presiunii exercitate de ceilalți moștenitori sau datorită imposibilității unui moștenitor de a compensa monetar pe ceilalți moștenitori avind în vedere valoarea ridicată a moștenirii.

În R. F. Germania sînt folosite sistemul de transmitere a exploatării cu moștenitor unic și sistemul fără moștenitor unic. În primul caz, între tată și copilul care moștenește exploatarea (de obicei băiatul cel mai în vîrstă care are și o pregătire profesională agronomică adecvată) intervin un contract de transmitere a conducerii exploatării și un contract de transfer al proprietății. Primul contract intră în vigoare cînd moștenitorul a dovedit suficientă experiență managerială iar al doilea contract în momentul în care tatăl începe să încaseze pensia de bătrînețe. Un sistem legislativ complex reglementează modalitățile de compensare a celorlalți moștenitori. În cazul în care nu există un sistem legal de transfer al proprietății către un moștenitor unic, integralitatea exploatării este mai puțin asigurată. În acest caz intervine un contract de transfer al exploatării către fiul cel mai în vîrstă, rămînînd ca problema partajului proprietății să fie pusă după decesul tatălui. În transmiterea proprietății apar diferențe datorate și tradițiilor. Astfel, în unele landuri (Bavaria) transmiterea proprietății se face de la cuplul părinților către cuplul succesorilor. În R. F. Germania există preocuparea de asigurare a egalității între moștenitori dar asigurarea integralității exploatării este pe primul plan.

În Japonia transmiterea moștenirii urmează un proces mai complicat. În cadrul aceleiași exploatări trăiesc mai multe generații care toate au dreptul la moștenire. Succesiunea începe cu transmiterea dreptului de

a conduce exploatarea. Această transmitere este supusă unor condiții: experiența profesională a succesorului, capacitatea acestuia de a rentabiliza exploatarea, garanția asigurării unui nivel de viață corespunzător pentru cuplul care cedează conducerea exploatării. Aceste condiții includ chiar capacitatea soției succesorului de a trăi în mod amical cu părinții acestuia. Frații și surorile succesorului sînt orientați spre ocupații neagricole, costurile pregătirii lor profesionale fiind suportate de către părinți sau de către fratele care moștenește exploatarea. Acest sistem de transmitere a exploatării a funcționat fără dificultăți mai ales în perioada de industrializare rapidă de după cel de-al doilea război mondial cînd posibilitățile unor ocupații neagricole au crescut rapid. Odată cu încetinirea creșterii industriale și cu creșterea prețurilor terenurilor datorată expansiunii urbane, s-a intensificat presiunea moștenitorilor pentru a divide exploatarea. Dificultățile noi intervenite în menținerea unității exploatării impun introducerea unor modificări în sistemul legal de transmitere a moștenirii în agricultură.

Analizele comparative ale transmiterii moștenirii agricole în cele trei țări au pus în evidență trei tipuri de transfer: primul în care se produce o separare între drepturile manageriale și drepturile de proprietate; al doilea în care nu există o asemenea diviziune, proprietatea transferindu-se în bloc către moștenitori; al treilea în care drepturile de succesiune se transmit treptat, parcelă cu parcelă, de la cuplul părinților la cuplul moștenitorilor.

După opinia autorilor studiului, analizele comparative internaționale realizate oferă o serie de sugestii utile pentru modificarea legislației japoneze în domeniul transmiterii moștenirii agricole. Propunerile de modificare urmează să fie prezentate în raportul final al cercetării care va fi terminat în anii 1983—1984.

Ioan Mihăilescu

„Világosság”, nr. 3, 1982

Numărul 3 al revistei publică un interesant studiu dedicat relațiilor internaționale și politologiei*. Autorul, Péter Kulcsár, își propune o trecere în revistă a principalelor momente ale științelor politice burgheze și ale cercetărilor politologice marxiste pentru

* Péter Kulcsár, A nemzetközi kapcsolatok és a politikatudomány, (Relațiile internaționale și politologia), p. 133—143.

a demonstra necesitatea clarificării conceptelor specifice ale acestei științe, a problemelor teoretice referitoare la structura relațiilor internaționale, la relațiile dintre factorii lor fundamentali, respectiv, în cadrul acestora, la politică, la politică.

Făcînd istoricul teoriei burgheze a relațiilor internaționale, autorul se oprește asupra disputei dintre adepții normelor morale și juridice și cei care văd realitatea primordială

în puterea brută, lipsită de morală, dispută ce-și are originea în teoria lui Grotius și a lui Machiavelli, reluată în cele mai diferite situații istorice. O altă problemă fundamentală la ordinea zilei în diverse epoci, își are originea în polemica dintre cei care optează în politica externă pentru menținerea și întărirea statelor naționale și cei care optează pentru contopirea lor. Teoria modernă a politicii externe a apărut în anii '30-'40 datorită unor teoreticieni adepți ai realismului politic (N. Spykman, H. Morgenthau, G. Schwarzenberger) care au valorificat și noile rezultate ale științei statului și ale sociologiei politice. Lucrările lor au însemnat un important pas înainte, față de cele care descriau doar un anumit fenomen, spre o teorie coerentă a politicii externe sau măcar spre o teorie a puterii.

Prezentând orientarea de mai sus autorul articolului ajunge la concluzia că această abordare duce de la „realism” la un determinism limitat care neglijează sau subestimează o serie de factori. Astfel s-a putut ajunge în practica politică la erori ca introducerea cursei înarmărilor, supraaprecierea armei atomice și subaprecierea mișcărilor populare, negarea necesității relațiilor de colaborare. Meritul științific al acestei orientări este de a fi adus în discuție o parte însemnată a conceptelor și problemelor care trebuie să formeze obiectul cercetării (de exemplu, conceptul de stat național, teritorial, ca subiect fundamental al relațiilor internaționale; problema interesului în politica externă și, în acest cadru, a interesului național; problema inegalității efective de forță dintre state).

Spre deosebire de această orientare care consideră drept model comportamentul puterilor hegemoniste, poziția cercurilor liberale, reformiste ale burgheziei occidentale și-a găsit expresia în școala „moral-politică” reprezentată de specialiști ca H. Nicolson, W. Lippmann, F. Tannenbaum, John Fried sau John Somerville. Chiar dacă pozițiile lor au fost infirmate de practica politică, contribuția lor teoretică este importantă prin aducerea în centrul atenției a unor probleme cum ar fi cea a dezvoltării și caracterului organizat în relațiile internaționale, problema normelor și valorilor morale internaționale, a existenței factorilor etici care au fost neglijați de teoria politicii de forță.

Autorul articolului este de părere că această dispută, care dealtfel continuă și în zilele noastre, a însemnat începutul formării unei sinteze de apropiere, pe baza utilizării relațiilor celor două abordări. Astfel Quincy Wright, Morton Kaplan și alții au început să cerceteze conceptul sistemului relațiilor internaționale și, în acest cadru, cel al relațiilor politice, considerând că, pe lângă fac-

torii de putere, de mare putere, de interes nemijlocit, pe baza teoriei sistemelor se pot studia și anumiți factori morali și de valoare iar pe lângă caracterul anarhic se poate studia și caracterul organizat, dezvoltarea.

În ceea ce privește disputa național-internațional, Kulcsár arată că, la fel ca și adepții politicii morale, și cei ai „statului mondial” s-au îndepărtat de idealism preferând cercetarea realității. În acest domeniu în politologia burgheză contemporană se întâlnesc teorii mai echilibrate. Astfel autorul îl citează pe G. Modelski care la Congresul Mondial de politologie de la Edinburgh (1976) a vorbit de procese ciclice în istoria sistemului relațiilor internaționale: mai întâi a devenit predominant rolul statului național, apoi internaționalizarea, iar în prezent se constată din nou accentuarea factorului național.

Macroteoriile amintite, ca și teoriile bazate pe interesul național, au putut fi utilizate de puterile occidentale în teoriile strategice mai apropiate de practică — în cazul schimbărilor și înnoirilor de strategii. De exemplu, teoria sistemelor de politică externă a lui Morton Kaplan, care descrie mai multe variante de model posibile, a fost utilizată în sfârșitul anilor '60 și în anii '70, în vederea trecerii la o strategie mai nuanțată, mai rațională. În schimb la teoria „sistemului inter-bloc”, lansată de Hermann Kahn, Helmut Sonnenfeldt și alții, care prezice că statele naționale se vor dizolva în diferite blocuri militare regionale, se pare că gândirea politică americană a renunțat. Teoriile de integrare și comunicare politică ale lui Ernst Haas și Karl Deutsch au fost utilizate în diverse scopuri politice, de exemplu, în interesul colaborării politice în cadrul Pieții Comune, prin investirea organizațiilor internaționale cu anumite funcții, sau la Helsinki în cadrul propunerilor occidentale referitoare la așa-numitele relații informaționale și umane.

Cercetările marxiste, care au debutat în anii '60, au avut în vedere mai ales studiul critică a politologiei burgheze. Faptul că multă vreme nu s-a conturat o teorie marxistă a relațiilor internaționale interstatale autorul articolului îl explică prin mai multe cauze. Una a fost aceea că ideile despre relațiile internaționale și despre politica externă ale lui Marx, Engels și Lenin nu se pot regăsi în „stare pură” sau concentrate în câteva serii. Clasicii și-au concentrat atenția asupra luptelor interne pentru putere în stat, asupra relațiilor dintre clase în cadrul societății. La puțin timp de la crearea statului socialist, în anii '30, s-a generalizat o viziune dogmatică care a împiedicat dezvoltarea în continuare a științelor sociale.

Făcând o succintă prezentare a unor concepte politice întâlnite la clasici, Kulcsár

conchide că cea mai importantă contribuție teoretică și metodologică a marxismului la adâncirea teoriei relațiilor internaționale constă în faptul că relațiile internaționale și raporturile de putere sînt concepute ca niște relații esențialmente sociale create de oameni.

Problema necesității elaborării politologiei marxiste a fost ridicată de dezvoltarea internă a țărilor socialiste. Abordarea politologică propriu-zisă se conturează clar după congresele mondiale de politologie de la Edinburgh (1976) și Moscova (1979). La congresul de la Moscova s-a arătat că există dispute teoretice, diferențe ideologice, dar nu atât acestea, cît ideile preconceptuate și marile diferențe de terminologie și necomunismul rezultatelor altora sînt factorii care împiedică dialogul. Clarificarea se impune cu cît obiectul cercetării nu este numai confruntarea, ci și căutarea mijloacelor pentru menținerea păcii, pentru rezolvarea conflictelor dintre state, pentru crearea condițiilor politice necesare dezvoltării tuturor popoarelor. Autorul consideră că, în activitatea teoretică de clarificare a terminologiilor în țările socialiste, pe lângă cercurile științifice sovietice, cele mai active sînt cele din Polonia și din România.

În partea finală a articolului, Péter Kulcsár se ocupă de sistemul de categorii al relațiilor internaționale.

Într-o abordare sociologică, relațiile internaționale constituie un concept mai larg decît relațiile interstatale și juridice formal stabilite. Literatura marxistă în formare pune

un accent deosebit, pe lângă relațiile dintre state, și pe problema relațiilor dintre clase și mișcări, chiar dacă definițiile date acestora diferă.

Conceptul de relații internaționale este destul de cuprinzător, din punct de vedere sociologic, pentru ca să includă nu numai contactul cu caracter de colaborare dar și conceptul de conflict internațional ca formă de manifestare a unor contradicții sociale, economice, politice mai adînci. Fiind mai restrîns, mai special, mai „de suprafață”, nu este identic cu conceptul de contradicție, de vreme ce este un fenomen politic concret.

Existența sistemului relațiilor internaționale a fost recunoscută de literatura politologică din vest și din est, dar există multe deosebiri de vederi în legătură cu însuși conceptul și natura acestuia. Un „subsistem” deosebit de important al acestuia este sistemul relațiilor internaționale. Cercetătorii din occident reduc adesea, „sistemul internațional” la relațiile de putere, de echilibru ale celor mai importanți factori militari de putere, iar autorii din țările socialiste subliniază conexiunea cu celelalte sisteme de relații din societate, rolul conștientizării oamenilor, caracterul transformabilității conștiente a sistemului.

În încheierea articolului său, Péter Kulcsár își exprimă opinia conform căreia următoarea fază a cunoașterii va fi descoperirea legităților, a tendințelor relațiilor internaționale cu ajutorul categoriilor ale căror conținut se clarifică în zilele noastre.

Irina Marmor

„Deutsche Aussenpolitik”, nr. 2, 1982

Cel de-al doilea număr pe anul acesta al revistei „Deutsche Aussenpolitik”, publicație a Institutului pentru relații internaționale din R.D.G., este dominat de probleme de stringentă actualitate: dezarmarea, relațiile cu țările în curs de dezvoltare, relațiile dintre S.U.A. și Europa occidentală.

Revista se deschide cu articolul semnat de Peter Günther, de la Ministerul Afacerilor Externe al R.D.G., *A acțiunea hotărît pentru pace*, în care este din nou evidențiat pericolul pe care îl reprezintă armele nucleare pentru Europa și necesitatea începerii negocierilor pentru reducerea armelor strategice de la Geneva. Rezultatele semnificative la aceste negocieri nu s-ar putea obține, susține autorul articolului, decît dacă se respectă „principiul egalității și securității egale a ambelor părți” și se ține seama de „toți factorii care determină situația strategică de pe continent, în

special rachetele cu rază medie de acțiune, ... caracterul specific al sistemelor de arme ale ambelor părți, diferențele de poziție geografică ale S.U.A. și U.R.S.S.”.

Relevînd importanța acordată de către R.D.G. cooperării cu țările în curs de dezvoltare, studiul, semnat de R. Grimm, G. Haupt și I. Richter de la Academia de științe sociale de pe lângă C.C. al P.S.U.G., *Cooperarea țărilor membre ale C.A.E.R. cu țările în curs de dezvoltare*, subliniază importanța cooperării economice între cele două categorii de state pentru întărirea țărilor în curs de dezvoltare în lupta lor împotriva „agresiunii imperialiste” și neocolonialismului. Mai mult, se arată că relațiile de cooperare economică cu țările care au pășit pe calea dezvoltării independente întăresc sectorul de stat, industrializarea, lărgirea bazei de export a acestor țări. Autorii subliniază, de asemenea, necesitatea

găsirii unor noi forme de colaborare cu aceste țări, de coordonare a planurilor de dezvoltare economică și comercială.

În același context Elena Alexeievna Birgaus, de la Institutul pentru economie mondială și relații internaționale al Academiei de științe a U.R.S.S., publică un studiu consacrat revoluției din Etiopia, (*Revoluția din Etiopia: general și particular*). Caracteristicile specifice revoluției din Etiopia sînt considerate concentrarea sa cu precădere asupra reformei agrare, rolul preponderent al sindicatelor, ca principală organizație de masă, rolul progresist al armatei în înlăturarea schimbării de regim și al transformărilor revoluționare, contradicțiile de clasă specifice societății etiopiene, agravate de rivalitățile etnice prezente chiar la nivelul grupurilor marxiste. Pe de altă parte, trăsăturile specifice ale organizării societății, ale bazei și suprastructurii făceau ca Etiopia „să ofere un exemplu tipic de verigă slabă care ar confirma teoria leninistă despre revoluție, teorie aplicabilă, conform autoarei, în majoritatea țărilor eliberate de sub jugul colonial”.

Mergînd pe linia preocupărilor pentru problemele actuale ale țărilor în curs de dezvoltare, A. Vasilev în studiul, produs din „Majdunarodnaia jizni” 10/1981, cu titlul *Islamul în lumea contemporană* interpretează „renașterea islamică” din ultima vreme ca un semn al luptei împotriva influențelor occidentale, împotriva „europelizării” și al „anihilării ființei naționale” a popoarelor islamice. Revendicările religioase ar fi adesea împletite cu revendicări politice, formulate chiar de organizații democratice. În alte cazuri este vorba de o întărire a puterii clerului și claselor exploatoare. Diferitele forme de manifestare a ceea ce autorul numește „renaștere islamică” în epoca actuală sînt descrise și clasate apoi dintr-o perspectivă politică.

Lucrările Comisiei O.N.U. pentru drepturile omului în domeniul imunității statelor fac obiectul studiului semnat de Fritz Enderlein de la Academia de științe juridice a R.D.G., Potsdam-Babelsberg. Pornind de la o investigație temeinică a pozițiilor statelor în această privință, autorul formulează cîteva probleme pe care le ridică practica dreptului internațional din această perspectivă: „Este clar că dreptul internațional se justifică doar ca un rezultat al voinței comune a statelor... Nu există convenții exhaustive cu privire la imunitatea de stat. Se ridică însă problema dacă nu au existat anterior practici ale dreptului internațional la care ulterior unele state au renunțat”. În această direcție autorul semnalează atitudinea statelor imperialiste care ar sprijini „limitarea și restrîngerea,

în continuare, a imunității statelor”. În ceea ce privește țările în curs de dezvoltare se remarcă preocuparea lor mai scăzută pentru această problemă, avînd în vedere marile dificultăți de altă natură cu care au fost confruntate. În încheiere Fritz Enderlein consideră că „este exclus ca la o viitoare convenție să se poată impune o teorie a imunității absolute”. După părerea sa, „țările socialiste trebuie să adopte o poziție care să corespundă intereselor lor economice, armonizate cu raporturile economice internaționale”.

Un studiu interesant este consacrat de Karl-Ernst Plagemann, de la Institutul pentru relații internaționale al Academiei de științe juridice a R.D.G. — Potsdam-Babelsberg, relațiilor tot mai complexe dintre S.U.A. și Europa Occidentală. Autorul pornește de la ideea că între actuala Administrație americană și aliații săi europeni s-ar fi creat tensiuni datorate, pe de o parte, saltului economie realizat de aceștia din urmă (și deci pericolului unei concurențe) și, pe de altă parte, problemelor cheltuielilor militare și amplasării de arme nucleare, în care S.U.A. ar cere o implicare mai activă. O atitudine mai angajată, mai „agresivă” a S.U.A. în cadrul N.A.T.O. ar fi determinat și un nou concept de acțiune față de Europa occidentală. Astfel, printre curentele de idei „simptomatice” din politologia americană se semnalează ideea „noului continentalism” care ar cuprinde S.U.A., Canada și Mexicul, deci „întărirea unui anumit tip de colaborare regională”, promovarea unui „bilateralism selectiv” în relațiile externe care s-ar materializa în „atingerea acelor state care promovează interese similare”. Potrivit autorului, acestea ar fi, în primul rînd, Marea Britanie și Franța, în timp ce R.F.G. ar încerca o anumită delimitare a unei poziții independente. Concepția teoretică fundamentală din care ar izvorî această atitudine pe planul politicii externe ar fi reafirmarea conservatorismului, caracterizat prin „intoleranță față de adversarii politici, ... mesianism... hegemonism” cu țelul final de „restabilire a statutului de putere mondială absolută al Statelor Unite”.

Studiile publicate în „Deutsche Aussenpolitik” nr. 2, 1982 confirmă preocupările constante ale acestei publicații pentru problemele de stringentă actualitate ale vieții internaționale contemporane, pentru elaborarea unor aprecieri, evaluări proprii țărilor socialiste în acest domeniu care să permită o mai bună și mai subtilă înțelegere a fenomenelor lumii contemporane.

Rodica Culcer